

LEGENDA

- Cesta okolo Tatier
- cyklistický chodník – asfaltový povrch
- cyklistický chodník – štrkový povrch
- alternatívna trasa
- Oravská cyklomagistrála

- lesný areál
- mokrade
- Oravsko-Nowotargské rašeliniská
- Chránené krajinné územie Horná Orava

- Zariadené odpadisko pre cyklistov
- budova bývalej železničnej stanice
- Taryn Chocholovské

TURISTICKÉ ATRAKCIE

- 1 Kostol sv. Martina
- 2 Kostol sv. Juraja
- 3 Mestské múzeum
- 4 Kostol Krista Kráľa
- 5 Kostol Nanebovzitia Panny Márie
- 6 Kostol sv. Michala Archanjela
- 7 Ostrážice
- 8 Kostol sv. Gáľa
- 9 Múzeum oravskej dediny v Zuberoi
- 10 Kostol Všetkých svätých

Orawa to kraina pogranicza, gdzie ścierały się wpływy państwa polskiego i węgierskiego oraz przenikały tradycje wielu grup narodowościowych. Przybywający i osiedlający się na jej trudnej i wymagającej, ale jakże pięknej podbeskidzkiej i podtatrzkańskiej ziemi Słowacy, Polacy, Niemcy, Rusini, a później Żydzi w niełatwych warunkach przyrody tworzyli wspólnie oryginalną kulturę i tradycję orawską z jej barwnym, wciąż żywym folklorem, gwarą, zwyczajami pasterskimi, muzyką i architekturą oraz silnym poczuciem odrębności i przynależności regionalnej. Przeważająca część Orawy leży na Słowacji, północno-wschodnia część Górnej Orawy znajduje się w granicach Polski. Terytorium krainy od północy i zachodu opiera się o Beskid Żywiecki z masywem Babiej Góry i Kotlinę Orawsko-Podhalańską, na północnym wschodzie otoczone jest grzebieniem Tatr Zachodnich, a na południu masywem Gór Choczańskich. Południowo-zachodnią granicę Orawy tworzy najdalej na północ wysunięty punkt Wielkiej Fatry ze szczytem Śíp. Zachodnia granica wiedzie przez Wielki i Mały Rozsutec w Małej Fatrze, a kończy się na styku Kisuckich i Orawskich Beskidów (w polskiej literaturze jest to część Beskidu Żywieckiego). Znacznym pasmem górskim ciągnącym się na przestrzeni 36 km jest Magura Orawska zbudowana z fliszu karpackiego. Najwyższe szczyty Orawy to Banówka (Baníkov, 2178 m n.p.m.) w Tatrach Zachodnich i Babia Góra (1725 m n.p.m.) w Beskidzie Żywieckim. Atrakcją turystyczną regionu jest Jezioro Orawskie, największy na Słowacji sztuczny zbiornik wodny o powierzchni 3,5 ha, utworzony

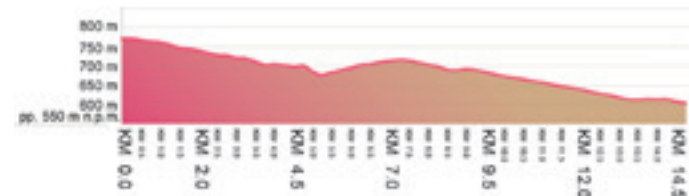

na rzekach Czarnej i Białej Orawie, który, prócz dostarczania radości wędkarzom, miłośnikom sportów wodnych i wypoczynku na plaży, pełni ważną funkcję przeciwpowodziową i retencyjną.

Orawa je krajina pohraničia, kde dochádzalo k stretu záujmov poľského a uhorského štátu a prieniku tradícií mnohých národnostných skupín. Prichádzajúci sem a osídľujúci túto ťažkú a náročnú, ale aj peknú podbeskydskú a podtatranskú zem Slováci, Poliaci, Nemci, Rusíni a neskôr Židia spoločne tvorili v týchto surových prírodných podmienkach originálnu oravskú kultúru a tradíciu s jej pestrým, stále živým folklorom, nárečím, pastierskymi zvykmi, hudbou a architektúrou a silným pocitom regionálnej odlišnosti a identity. Prevažujúca časť Oravy leží na Slovensku, severovýchodná časť Hornej Oravy sa nachádza v hraniciach Poľska. Územie krajiny od severu a západu siaha po Žywiecké Beskydy s masívom Babie hory a Oravsko-podhalskú kotlinu, na severovýchode je obklopené hrebeňom Západných Tatier a na juhu masívom Chočských vrchov. Juhozápadnú hranicu Oravy tvorí najsevernejší bod Veľkej Fatry so štítom Śíp. Západná hranica vedie Veľkým a Malým Rozsutcom v Małej Fatre a končí sa na styku Kysuckých a Oravských Beskyd (v poľských prameňoch sa považuje za súčasť Žywieckych Beskyd). Dôležitým pohorím, ktoré sa tiahne v dĺžke 36 km, je Oravská Magura, ktorá je tvorená karpatským flyšom. Najvyššie štíty Oravy sú Baníkov (2178 m n. m.) v Západných Tatrách a Babia hora (1725 m n. m.) v Žywieckych Beskydách. Turistickou atrakciou regiónu je Oravská priehrada – najväčšia umelá vodná nádrž na Slovensku s rozlohou 3,5 ha, vytvorená na riekach Čierna a Biela Orava, ktorá okrem potešenia pre rybárov, nadšencov vodných športov a odychu na pláži, poskytuje protipovodňovú ochranu a funguje ako retenčná nádrž.

Szlak wokół Tatr / Cesta okolo Tatier

Štátna hranica – Suchá Hora – Hladovka – Liesek – Trstená

Nižná odcinek szlaku wokół Tatr o długości 1 km / Nižná, úsek cesty okolo Tatier s dĺžkou 1 km

Cyklomagistrala Orawska / Oravská cyklomagistrala

Námestovo – Trstená – Liesek – Vitanová – Oravice – Zuberec (41 km) – Ružomberok

79 km

Średnio-trudny / Stredne náročná

Oravski odcinek szlaku wokół Tatr na Słowacji prowadzi, tak jak na Podhalu, nasypem dawnej linii kolejowej. Na granicy, w otoczeniu lasu znajduje się miejsce postojowe z wiatą i ławami. Oprócz niewielkiego podjazdu do Suchej Góry i do Lasku jedzie się prawie cały czas w dół, w znacznej odległości od leżących na południu słowackich wsi: Suchej Góry, Głodówki i Witanowej. Pogórze Głodowskie i Suchogórzkańskie należą do Chronionego Obszaru Krajobrazowego Górnej Orawy, ze względu na duże walory przyrodnicze lasów jodlowych i świerkowych oraz borów bagiennych i torfowisk, gdzie spotkać można wiele gatunków roślin i zwierząt. Tereny te, po zakończeniu I wojny światowej były przedmiotem sporu pomiędzy Polską i Czechosłowacją.

Oravský úsek cesty okolo Tatier vedie na Slovensku, rovnako ako na Podhali, po násype dávnej železnice. Na hranici sa v lesnom prostredí nachádza miesto oddychu s prístreškom a lavicami. Okrem mierneho stúpania do Suchej Hory a do Lieska ideme skoro celý čas dole kopcom, v značnej vzdialenosti od nachádzajúcich sa na juhu slovenských dedín: Suchej Hory, Hladovky a Vitanovej. Vďaka významným prírodným hodnotám jedľových a smrekových lesov, bahenných borín a náselinísk patria Hladovské a Suchoborské hory k Chránenej krajine oblasti Horná Orava, môžeme tu obdivovať mnohé druhy rastlín a zvierat. Toto územie bolo po I. svetovej vojne predmetom sporu medzi Poľskom a Československom.

Kwestia granic

Idee narodowościowe pojawiły się na Orawie w XIX wieku. Rodził się wtedy słowacki ruch narodowy, Węgrzy prowadzili szeroko zakrojoną mađaryzującą, polscy działacze na Podhalu, skupieni wokół doktora Jana Bednarskiego z Nowego Targu, dostrzegli palącą potrzebę rozbudzenia świadomości narodowej i akcji na rzecz polskości Orawy i Spisza. Zarówno polska, jak i słowacka inteligencja odwoływały się do historii obszarów, a folklorysty, językoznawcy i etnografowie podejmowali studia i badania naukowe, które miały potwierdzić rację każdej ze stron. Po zakończeniu I wojny światowej konfrontacja pomiędzy nowopowstałą Czechosłowacją, która uważała się za jedną spadkobierczynię monarchii węgierskiej, i odrodzonym państwem polskim była nieunikniona. Pod koniec roku 1918 wojska polskie zajęły Górną Orawę i Zamagurze Spiskie z Jaworzyną, 13 stycznia następnego roku zostały wycofane na skutek interwencji państw Ententy. W lutym 1919 roku powstał polski Komitet Obrony Spisza, Orawy i Czadecckiego, który publikuje odezwy i broszury, organizuje wiece. W marcu tegoż roku na konferencję pokojową do Paryża udaje się delegacja polska reprezentowana przez księdza Ferdynanda Machaya z Jabłonki oraz gazdów Piotra Borowego z Rabczyc i Wojciecha Halczyna z Lendaku, którą przyjął prezydent USA T.W. Wilson, przychylny polskim roszczeniom terytorialnym. Kiedy rokowania polsko-czechosłowackie nie przyniosły rezultatów, Rada Najwyższa zadecydowała o przeprowadzeniu plebiscytu wśród ludności, który jednak nie doszedł do skutku. Zawarto układ, na podstawie którego granice wyznaczyła Rada Ambasadorów w Paryżu. 28 lipca 1920 roku Polska i Czechosłowacja podpisały traktat pokojowy, który obie strony uznały za krzywdzący. Rada przyznała Polsce północno-zachodni fragment Zamagurza oraz niewielki skrawek Orawy z podzieloną pomiędzy oba państwa wsią Lipnica Wielka i wsiami Sucha Góra i Głódówka. W 1924 roku przeprowadzono korektę granicy, w której cała wieś Lipnica przy-

Otázka hraníc

Vlastenecké myšlienky prišli na Oravu v 19. storočí. Rodilo sa vtedy slovenské národné hnutie, Maďari realizovali prísnu politiku maďarizácie, poľskí buditeľia na Podhalí, sústredení okolo doktora Jana Bednarského z Nového Targu, si uvedomovali pálčivú potrebu povzbudzovania národného povedomia a aktivít v prospech polskosti Orawy a Spisza. Poľskí aj slovenskí inteligenti poukazovali na dejiny územia, bádatelia folkloru, jazykovedci a etnografi pripravovali štúdie a realizovali vedecký výskum, ktorého cieľom bolo potvrdenie tiež každej zo strán. Po ukončení 1. svetovej vojny bola konfrontácia medzi novo-vzniknutým Československom, ktoré sa považovalo za jediného dediča uhorskej monarchie, a znovuzrodeným poľským štátom neodvratiteľná. Koncom roku 1918 vstúpila poľská armáda na Hornú Oravu a Zamagurie s Javorinou, ale 13. januára 1919 bola stiahnutá v dôsledku zásahu štátov Dohody. Vo februári 1919 vznikol poľský spolk Komitet Obrony Spisza, Orawy i Czadecckiego, ktorý zverejšňoval výzvy, brožúry a organizoval zhromaždenia. V marci tohto roku vycestovala na mierovú konferenciu do Paríža poľská delegácia zastupovaná kňazom Ferdinandom Machayom z Jablonky a gazdami Piotrom Borovým z Rabcíc a Wojciechom Halczynom z Lendaku. Delegácia bola prijatá prezidentom USA T. W. Wilsonom, ktorý podporoval poľské územné nároky. Po neúspechu polsko-československých rokovaní sa Najvyššia rada rozhodla uskutočniť ľudové hlasovanie, ktoré sa však nakoniec nekonalo. Bola uzavretá dohoda, na základe ktorej hranice určila Rada veľvyslancov v Paríži. 28. júla 1920 podpísali Poľsko a Československo mierovú zmluvu, ktorú obidve strany považovali za krivdiacu. Rada priznala Poľsku severozápadnú časť Zamaguria a malý okraj Orawy s rozdelenou medzi obidva štáty dedinou Lipnica Veľká a dedinami Suchá Hora a Hladovka. V roku 1924 bola uskuotočnená úprava hranice, po ktorej bola celá Lipnica pridelená Poľsku, ale zámenou za Suchú Horu a Hladovku, ktoré sa ocitli v hraniciach Československa. V roku 1938,

padla Polsce, ale w zamian za Suchą Górę i Głódówkę, które znalazły się w granicach Czechosłowacji. W roku 1938, po aneksji Czechosłowacji przez Niemcy, wojska polskie opanowały Zaolzie oraz sporne tereny Spisza i Orawy z Suchą Górą i Głódówką, w 1939 roku wojsko państwa słowackiego, znajdującego się pod protektoratem Niemiec, wzięło udział w inwazji na Polskę, cały Spisz i Orawa znalazły się w granicach Słowacji. Po drugiej wojnie światowej przywrócono granice sprzed roku 1938.

Trasa szlaku obfituje w piękne rozległe panoramy, szczególnie na bardzo dobrze widoczne stąd Tatry. W okolicy Lasku (Liesek Haje) jest punkt widokowy z mapą krajobrazową, na której oznaczono i podpisano tatrzańskie szczyty. Obok miejsca postojowego trasa szlaku łączy się znakowanym na czerwono szlakiem cyklomagistralą Orawską; skręcając w lewo i kierując się na południowy wschód

można dojechać przez Witanową do Orawicy (15,5 km) i dalej do Zuberca (25 km). Szlak wokół Tatr mija wieś Lasek i kieruje się w stronę Trzciany. Przed samym miastem przejeżdża się pod wiaduktem i przez most na Orawicy, dalej trasa prowadzi wzdłuż lewego brzegu rzeki aż do skrzyżowania z drogą nr 59 do Chyżnego. Tu szlak wokół Tatr się kończy, do centrum miasta (450 m) można dojechać ulicą Bernolákovą. W miejscu zakończenia asfaltowej ścieżki rowerowej można wjechać ponownie na cyklomagistralę Orawską; aby dotrzeć nad Jezioro Orawskie i do Namiestowa (12,5 km), należy tu skręcić

po anexii Československa Nemeckom, obsadila poľská armáda Zaolzie (východnú časť českého Tešínska) a sporné územia Spisza a Orawy so Suchou Horou a Hladovkou. V roku 1939 sa armáda slovenského štátu závislého na Nemeckej ríši zúčastnila útoku na Poľsko a pričlenila k Slovensku celý Spisz a Oravu. Po 2. svetovej vojne boli obnovené hranice pred roku 1938.

Trasa cesty ponúka krásne, široké panoramy, najmä veľmi dobre viditeľných Tatier. Neďaleko obce Liesek (Liesek Haje) je vyhladkový bod s pohľadovou mapou, na ktorej sú označené s názvami tatranské vrchy. Pri odpočívadle sa trasa cesty spája s Oravskou cyklomagistralou, označenou červenými značkami; keď odbočíte doľava a pôjdete na juhovýchod, dorazíte cez Vitanovú do Oravicy (15,5 km) a ďalej do Zuberca (25 km). Cesta okolo Tatier obchádza dedinu Liesek a pokračuje smerom do Trstenej. Pred samotným mestom musíme prejsť popod viadukt a ďalej mostom cez Oravicu, trasa pokračuje pozdĺž ľavého brehu rieky až ku križovatke s cestou č. 59 do Chyžného. Tu sa cesta okolo Tatier končí, do centra mesta (450 m) môžeme dôjsť po Bernolákovvej ulici. Na konci asfaltovej cyklotrasy môžeme opätovne vojsť na Oravskú cyklomagistralu, ktorou prideme k Oravskej priehrade a do Námestova (12,5 km), tu musíme odbočiť doprava a prejsť mostom cez Oravicu. V obci Nižná, ktorá je vzdialená od Trstenej o 10 km, vznikol už ďalší skoro kilometrový úsek cesty okolo Tatier, ktorý prechádza cez centrum obce.

Trstená, druhé najväčšie mesto Hornej Orawy, má 7430 obyvateľov. Bola založená nemeckými osadníkmi v roku 1371, nazývala sa vtedy Bingenstadt a bola trhovou osadou patriacou k majetku Oravského hradu. Mestom, ktoré sa v neskorších prameňoch vyskytuje pod názvom Trstená,

w prawo i przejechać przez most na Orawicy. W miejscowości Niżna, oddalonej od Trzciany o 10 km, powstał już kolejny, blisko kilometrowy odcinek szlaku wokół Tatr, prowadzący przez centrum wsi.

Trzciana, drugie co do wielkości miasto Górnej Orawy, liczące 7430 mieszkańców, została założona przez niemieckich osadników w 1371 roku pod nazwą Bingenstadt jako osada targowa należąca do majątku zamku orawskiego. Przez miasto, które w późniejszych w dokumentach występuje pod nazwą Trzciana, biegł trakt handlowy z Polski, istniał tu skład soli, a w 1424 roku król Zygmunt Luksemburski, zwolnił Trzcianie od płacenia cła, w 1609 roku przywilej króla Macieja II nadał miasteczku prawo organizowania 4 jarmarków w roku. Miasteczko miało handlowy, rolniczy i rzemieślniczy charakter, istniały tu liczne cechy, z których największą sławę cieszyli się garncarze. Trzciańskie wyroby ceramiczne wyróżniały się oryginalnymi

i niepowtarzalnymi kształtami oraz piękną dekoracją. Obecnie tradycje garncarskie kontynuuje ceramik Lubomír Holma. Jego prace można obejrzeć w Muzeum Wsi Orawskiej w Zuberku. Już w XVI wieku istniała tu miejska szkoła łacińska, a w czasach kontrreformacji działała szkoła franciszkańska, której absolwentem był późniejszy duchowny i pisarz Hugolín Gavlovič. Miasteczko zostało mocno zniszczone podczas przemarszu wojsk litewskich ciągnących z odsieczą pod oblegany przez

prechádzala obchodná cesta z Polska, bol tu solný sklad a v roku 1424 kráľ Žigmund Luxemburský oslobodil Trstenú od plateňa cła, v roku 1609 kráľ Matej II. udelil mestu právo organizovania 4 výročných jarmokov. Mestečko malo obchodný, poľnohospodársky a remeselnícky charakter, pôsobili tu početné cechy, z ktorých najpre-slávnejší boli hrnčiari. Keramické výrobky z Trstenej sa odlišovali originálnymi a neopakovateľnými tvarmi a krásnymi dekoráčnymi prvkami. V súčasnosti pokračuje v hrnčiarskych tradíciách Lubomír Holma. Jeho práce môžeme obdivovať v Múzeu oravskej dediny v Zuberci. Už v 16. storočí tu pôsobila mestská latinská škola a v období rekatolizácie – františkánska škola, ktorú ukončil kňaz a spisovateľ Hugolín Gavlovič. Mestečko bolo veľmi zničené počas pochodu litovského vojska, ktoré tiahlo k Turkami obliehanej Viedni. V roku 1868 tu bolo založené mestské gymnázium, ktorého patrónom je rodák z Trstenej Martin Hattala (1821 – 1903), profesor Karlovej univerzity v Prahe, filológ a jazykovedec, autor prvej gramatiky slovenského jazyka. Na začiatku 19. storočia sa tu začali osídľovať Židia, ktorí vybudovali v roku 1839 murovanú synagógu (dnes sa tu nachádza predajňa obuvi a textilu). Zachoval sa tiež židovský cintorín, najstaršie náhrobky pochádzajú z prvej polovice 19. storočia. Výročnými obchodnými a kultúrnymi udalosťami sú jarmoky: Škapuliarsky (v júli) na sviatok Panny Márie Škapuliarskej a Martinský (v novembri) spojený s odpustovou slávnosťou vo farskom kostole. Od roku 2007 sa tu koná hudobná organová jeseň.

Turków Wiedeń. W 1868 roku powstało miejskie gimnazjum, którego patronem jest urodzony w Trzcianie Martin Hattala (1821–1903), profesor Uniwersytetu Karola w Pradze, filolog i językoznawca, twórca pierwszej gramatyki języka słowackiego. Na początku XIX wieku zaczęli osiedlać się tu Żydzi, którzy w 1839 roku wystawili murowaną synagogę (dziś mieści się w niej sklep obuwniczy i odzieżowy). Zachował się również cmentarz żydowski, najstarsze nagrobki pochodzą z pierwszej połowy XIX wieku. Dorocznymi wydarzeniami handlowymi i kulturalnymi są Jarmarki: Szkaplerzny (w lipcu) na święto Matki Boskiej Karmelickiej Szkaplerznej i Marciński (listopad) związany z odpustem w kościele farnym. Od 2007 roku odbywa się tu muzyczna Jesień Organowa.

Warto zobaczyć

Kościół p.w. św. Marcina ¹ zbudowano w XIV wieku i poświęcono Pannie Marii. Podczas reformacji nosił wezwanie Ducha Świętego, a w czasach kontrreformacji jego patronem został św. Marcin. Do dziś zachowały się fundamenty gotyckiej budowli. Był wielokrotnie przebudowywany, najpierw w stylu renesansowym, a w latach 1743–1747 barokowym. Kształtna wieża z została zrekonstruowana po drugiej II wojnie światowej – pierwotna konstrukcja uległa prawie całkowitemu zniszczeniu wskutek ostrzału radzieckiej artylerii. Obecnie organizuje się tu wystawy czasowe, można też obejrzeć mechanizm zegarowy. W murze otaczającym kościół, od strony wschodniej znajduje się przebudowana z dawnej baszty obronnej kaplica Św. Krzyża z cudownym obrazem Matki Boskiej Karmelitańskiej i krucyfiksem z XVIII wieku, która jest celem pielgrzymek wciąż wzrastającej liczby pątników. Przed kościelnym murem stoi na kamien-

Pozoruhodnosti

Kostol sv. Martina ¹ bol postavený v 14. storočí a zasvätený Panne Márii. V období reformácie bol zasvätený Svätému Duchu, a počas rekatolizácie sa jeho patrónom stal sv. Martin. Dodnes sa zachovali základy gotickej stavby. Bol viackrát prestavaný, najprv v renesančnom slohu a v rokoch 1743 – 1747 v barokovom. Cibulovitá veža bola rekonštruovaná po II. svetovej vojne – pôvodná konštrukcia bola takmer úplne zničená v dôsledku streľby sovietskych delostrelcov. V súčasnosti sa tu organizujú dočasné výstavy, možno si tiež pozrieť hodinový mechanizmus. V múre obklopujúcom kostol sa na východnej strane nachádza kaplnka sv. Kríža, prebudovaná z bývalej obrannej bašty, so zázračným obrazom Panny Márie Karmelskej a krucifixom z 18. storočia, ktorá je cieľom neustále rastúceho počtu pútnikov. Pred kostolným múrom na kamennom podstavci stojí krásna socha sv. Floriána z roku 1705 – najstaršia socha tohto typu na Orave.

Barokový **Kostol sv. Juraja** ² bol postavený na začiatku 18. storočia, a keď v rámci rekatolizácie prišli do Trstenej františkáni, postavili na pozemku farnosti kláštor (v rokoch 1776 – 1780) a onedlho, v roku 1803, gymnázium, ktoré bolo prvou strednou školou na Hornej Orave.

nym postumentem piękna figura św. Floriana z 1705 roku – najstarsza rzeźba tego typu na Orawie.

Barokowy **Kościół p.w. św. Jerzego** ² wybudowano na początku XVIII wieku,

a kiedy w ramach akcji rekatalizacyjnej do Trzciany przybyli franciszkanie, na gruntach należących do parafii wybudowali klasztor (w latach 1776–1780), a niedługo potem, w 1803 roku, gimnazjum, które było pierwszą szkołą średnią na Górnej Orawie. Absolwentem gimnazjum był ksiądz Ferdynand Machay. Warty uwagi jest stojąca przed kościołem okazała kamienna kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena, wystawiona w 1756 roku.

Muzeum Miejskie ³ mieści się w dworze z XVIII-wiecznym wnętrzem należącym niegdyś do ziemiańskiej rodziny Wilczków. Zebrane tu zbiory prezentują historię miasta, codzienne życie w przeszłości i długą tradycję miejskich rzemiosł.

Sucha Góra przygraniczna góralska wieś licząca 1255 mieszkańców, położona na północnych stokach Wierchów Skoruzyńskich. Powstanie wsi wiąże się z szeroko zakrojoną akcją osadniczą, którą na Górnej Orawie prowadził Franciszek Thurzo, właściciel zamku i „państwa” orawskiego. Wieś założona została na prawie włoskim w 1565 roku przez sołtysa Pawła. Mieszkańcy trudnili się rolnictwem, drobnym

absolwentem gimnazja był książę Ferdynand Machay. Za pozornost' stojí pred kostolom postavená rozmerná kamenná kaplnka so sochou sv. Jána Nepomuckého z roku 1756.

Mestské múzeum ³ sa nachádza v historickej kúrii z 18. storočia, ktorá kedysi patrila zemianskej rodine Vilčekovcov. Predmety, ktoré sú tu zhromaždené, ukazujú dejiny mesta, každodenný život v minulosti a dlhú tradíciu mestských remesiel.

Suchá Hora, prihraničná goralská obec, v ktorej žije 1255 obyvateľov, leží na severných svahoch Skoruzyňských vrchov. Vznik dediny sa spája s rozsiahlou kolonizačnou akciou, ktorú na Hornej Orave realizoval František Thurzo, majiteľ oravského hradu a panstva. Dedina bola založená na valašskom práve šoltésom Pavlom v roku 1565. Jej obyvatelia sa venovali poľnohospodárstvu, drobnému remeslu a hrnčiarstvu. Dedina má typickú radovú prístennú zástavbu, zachovalo sa tu veľa drevených domov, ktoré sú príkladom ľudového oravského staviteľstva so silnými podhalskými vplyvmi. Zaujímavý a dobre zachovaný je dom so zrubovou konštrukciou spolu s hospodárskymi stavbami, ktorý pochádza z roku 1859 (č. 170). Pri **kostole Krista Kráľa** ⁴, postavenom v roku 1930 roku, stoja dve kamenné sochy z prvej polovice 19. storočia: sv. Floriána a sv. Jána Nepomuckého. Živé sú tu goralské tradície, hudba a zvyky, ktoré pestuje miestny folklórny súbor. V roku 1899 tu bola postavená železnica z Kráľovan, ktorú o päť rokov neskôr prepojili novou traťou s Novým Targom. 3 km na sever od dediny sa nachádza v súčasnosti schátralá budova železničnej stanice, ktorá bola prestupnou stanicou. Vlak z Nového Targu tu mal konečnú stanicu, cestujúci ďalej museli prestúpiť na uhorský vlak.

rzemiosłem i garncarstwem. Wieś jest typową ulicówką, zachowało się tu wiele drewnianych domów będących przykładem ludowego budownictwa orawskiego z silnymi wpływami podhalańskimi. Ciekawy i dobrze zachowany jest dom o zrębowej konstrukcji z zabudowaniami gospodarskimi, który pochodzi z roku 1859 (numer 170). Przy **kościółce p.w. Chrystusa Króla** ⁴, wystawionym w 1930 roku, stoją dwie kamienne rzeźby z pierwszej połowy XIX wieku: św. Floriana i św. Jana Nepomucena. Żyje się tu góralskie tradycje, muzyka i zwyczaje, które kultywuje miejscowy zespół folklorystyczny. W 1899 dotarła tu linia kolejowa z Królewian, która pięć lat później połączona została nową linią kolejową z Nowym Targiem. 3 km na północ od wsi znajduje się obecnie zaniedbany budynek stacji kolejowej, która była stacją przesiadkową. Pociąg z Nowego Targu kończył tu bieg i chcąc jechać dalej, trzeba było przesiadać się na pociąg węgierski.

Głodówka góralska wieś licząca 930 mieszkańców, która po raz pierwszy pojawia się w dokumencie 1598 roku pod nazwą Jeleśnia. Jej pierwszym sołtysiem był Krzysztof Głodowski, którego legenda zapamiętała również jako zbójnika. Od jego nazwiska utarła się nazwa Głodówka. W centrum wsi znajduje się **kościół p.w. Wniebowzięcia Panny Marii** ⁵, wybudowany w latach 1800–1806 w stylu nawiązującym do baroku, z elewacją zdobioną spiskim trawertynem. Na miejscu pierwotnego drewnianego kościółka stoi figura św. Floriana. W dawnym urządzie gminnym mieści się obecnie Dom Tradycji Ludowych z ekspozycją pokazującą dawny wystrój domu orawskiego.

Lasek wieś położona na obu brzegach rzeki Orawica, liczy 2860 mieszkańców. Lokował ją na prawie włoskim, jak wie-

Hladovka, goralská obec, v ktorej žije 930 obyvateľov, sa prvýkrát objavuje v listine z roku 1598 ako Jeleśnia. Jej prvým šoltésom bol Krištof Hlad, ktorého legenda spomína tiež ako zbojníka. Od jeho priezviska pochádza názov obce – Hladovka. V centre stojí **kostol Nanebovzatia Panny Márie** ⁵, postavený v rokoch 1800 – 1806 v štýle nadväzujúcom na barok, jeho priečelie skrášľuje spišský travertín. Na mieste pôvodného dreveného kostolíka stojí socha sv. Floriána. V bývalom obecnom úrade sídli v súčasnosti Dom ľudových tradícií s expozíciou, ktorá ukazuje dávny interiér oravského domu.

Liesek, obec rozprestierajúca sa na oboch brehoch rieky Oravica, má 2860 obyvateľov. Bola založená na valašskom práve – ako mnohé tunajšie obce – majiteľom oravského hradu, oravským županom Františkom Thurzom v roku 1558. **Kostol sv. Michala Archanjela** ⁶ zo začiatku 19. storočia bol rozšírený v rokoch 1996 – 1998, čo prinieslo atypický efekt prepojenia klasického neobarokového slohu pôvodnej stavby s moderným funkcionalizmom. Zástavba obce bola skoro úplne

zničená počas 2. svetovej vojny. Zaujímavé sú miestne kaplnky, pri kaplnke Panny Márie Lurdskej pramení zdroj, ktorý má vraj zázračné liečivé vlastnosti. V obci pôsobí folklórny súbor „Skorušina“.

Nižná sa spomína v roku 1395 ako dolná časť kráľovského mesta Tvrdošín, ktoré

le tutejszych wsi, właściciel zamku orawskiego, żupan orawski Franciszek Thurzo w 1558 roku. **Kościół p.w. św. Michała Archaniola** 6 z początku XIX wieku został rozbudowany w latach 1996–98, co dało nietypowy efekt połączenia klasycznego neobarokowego stylu pierwszej bryły z nowoczesnym funkcjonalizmem. Zabudowa wsi została prawie doszczętnie zniszczona podczas II wojny światowej. Ciekawe są miejscowe kapliczki, przy kaplicy Lourdyjskiej, bije źródło, któremu przypisuje się cudowne właściwości lecznicze. Działa tu zespół folklorystyczny „Skorušina”.

Niżna wspomiana jest w 1395 roku jako dolna część królewskiego miasta Twardoszyn, które było pierwszą osadą w dolinie rzeki Orawy, na bardzo starym szlaku handlowym prowadzącym z Węgier do Polski, którym przewożono sól, miedź, ołów, a później słynne orawskie płótna. Zasiadanie tych ziem zaczęło się już w młodszej epoce brązu, o czym świadczą archeologiczne znaleziska na wzgórzu **Ostrażice** 7. Miejscowa legenda opowiada, że istniał tu drewniany, potężny gród, który, zapadł się pod skałami za sprawą przekleństwa. Podobno można i hulaszcy pan tego zamku odmówił jałmużny ubogiej staruszce, która przysłała prosić o pomoc dla swoich głodnych dzieci i zamiast chleba ofiarował jej koszyk pełen kamieni. Wówczas ona w duchu pomyślała, żeby zamek i jego właściciela o twardym sercu pochłonęły kamienie i ziemia. Tak się stało, ale raz na 77 można usłyszeć ze szczytu wzgórza śpiew i muzykę. W Niżnej najstarszym zabytkiem jest **kościół p.w. św. Gala** 8 z XVII wieku. Obok kościoła znajdują się ustawione obok siebie, co stanowi ciekawe i nieczęsto spotykane zestawienie, kolumny z rzeźbami trzech świętych Jánów: Apostoła, Chrzciciela i Nepomucena, które powstały w 1825 roku w słynnym zakładzie kamieniarskim w Białym Potoku. Obecnie Niżna jest centrum turystycznym i rekreacyjnym, są tu korty tenisowe, kryta pływalnia, centrum narciarskie Uhliská

bolo prvou osadou v doline rieky Orava na veľmi starej obchodnej ceste z Uhorska do Poľska, po ktorej sa prepravovala soľ, meď, olovo a neskôr tiež preslávnené oravské plátno. Osídľovanie tohto územia sa začalo už v mladšej dobe bronzovej, čo potvrdzujú archeologické nálezy na vrchu **Ostražice** 7. Miestna legenda hovorí, že tu bolo drevené, mohutné hradisko, ktoré sa prepadlo pomedzi skaly v následku kľiatby. Vraj mocný a hýrivý pán na tomto hrade odmietol dať almužnu chudobnej starenke, ktorá prišla prosiť o pomoc pre svoje hladné deti a namiesto chleba jej daroval košík plný skál. Vtedy si starenka v duchu pomyslela, bodaj by hrad a jeho pána s tvrdým srdcom prikrýli skaly a zem. Tak sa aj stalo, ale každý 77. rok vraj počuť na vrchole spev a muziku. Najstaršou pamiatkou v Nižnej je **kostol sv. Gála** 8 zo 17. storočia. Pri kostole sú vedľa seba postavené – čo je zaujímavým a zriedkavým riešením – stĺpy so sochami troch svätých Jánov: Apoštola, Krstiteľa a Nepomuckého, ktoré boli vyrobené v roku 1825 v známej kamenárskej dielni v Bielom Potoku. V súčasnosti je Nižná turistickým a rekreačným strediskom, sú tu tenisové kurty, krytá plaváreň, lyžiarske stredisko Uhliská s celoročne prevádzkovanými vlekmí. Rieka Orava, čistá a plná rýb, priťahuje mnohých rybárov. Výročným kultúrnym podujatím je augustový Deň pltníka.

Nenechajte si ujsť

Múzeum oravskej dediny v Zuberci 9 je skanzen ľudovej oravskej architektúry založený v 70. rokoch 20. storočia na polane Brestová v doline Studeného potoka na úpätí Roháčov v Západných Tatrách. Je tu zhromaždených viac ako 50 objektov z Oravy, stoja tu zámožnejšie domy a hospodárske stavby z Dolnej Oravy, remeselnícke domy, dielne slávnych oravských plátenníkov a hrnčiarov, skromnejšie, ale budované s veľkou tesárskou zručnosťou a zmyslom pre vyváženosť chaty z Hornej Oravy, mlyn, valchy, píla, salaše. Krás-

z czynnymi cały rok wyciągami. Rzeka Orava, czysta i pełna ryb, przyciąga wielu wędkarzy. Doroczną imprezą kulturalną jest odbywający się w sierpniu Dzień Flisaka.

Nie przegap

Muzeum Wsi Orawskiej w Zubercu 9 to skansen ludowej architektury orawskiej utworzony w latach 70. XX wieku na polanie Brestowa, w dolinie Zimnego Potoku u podnóża Rohaczy w Tatrach Zachodnich. Zgromadzono tu ponad 50 obiektów z Orawy: domy i zabudowania gospodarskie, domy rzemieślników, budowane z ciesielską biegłością i z dużym wycuciem proporcji chałupy, młyn, folusz, tartak, bacówki, drewniany kościół p.w. św. Elżbiety z XV wieku. W skansenie odbywają się wystawy etnograficzne, a w sierpniu organizowany jest międzynarodowy Festiwal Folkloru pod Rohaczami. W skansenie prezentują swoją sztukę rzemieślnicy ludowi kontynuujący orawskie tradycje, którzy sprzedają tu także swoje wyroby.

Kościół p.w. Wszystkich Świętych w Twardoszynie 10 znajdujący się na miejskim cmentarzu w 2008 roku wpisany został na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. W latach 90. XX wieku przeprowadzono konserwację i rekonstrukcję świątyni, której fachowość i dbałość została nagrodzona prestiżowym medalem *Europa Nostra*. Gotycka, drewniana świątynia wybudowana została w drugiej połowie XV wieku, a w okresie renesansu rozbudowana.

ny je umiestnený na vrchu a obklopený cintorínom drevený kostol sv. Alžbety z 15. storočia. V skanzene sa konajú etnografické výstavy, a v auguste sa organizujú medzinárodné Podroháčske folklórne slávnosti. Skanzen prezentuje umenie ľudových remeselníkov, ktorí pokračujú v oravských tradíciách a predávajú tu svoje výrobky.

Kostol Všetkých svätých v Tvrdošíne 10, ktorý sa nachádza na mestskom cintoríne, bol v roku 2008 zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. V 90. rokoch 20. storočia boli v chráme realizované reštauračné a rekonštrukčné práce, ich odbornosť a zameranie na detail boli ocenené prestížnou medailou *Europa Nostra*. Gotický, drevený chrám bol postavený v druhej polovici 15. storočia a v období renesancie bol rozšírený. V interiéri sa nachádza barokový oltár s obrazom Všetkých svätých, zaujímavý je výjav sv. Juraja v boji so šarkanom. Veľmi krásne sú nástenné a stropné maľby.